

Ewa Rudnicka

Biblioteka Uniwersytecka

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

<http://orcid.org/0000-0003-4750-601X>

REC.: *MULTIBIBLIOTEKARSTWO*, PRACA ZBIOROWA
POD REDAKCJĄ MAI WOJCIECHOWSKIEJ,
WYDAWNICTWO SBP, WARSZAWA 2018, SS. 207.

Publikacja *Multibibliotekarstwo* pod redakcją Mai Wojciechowskiej to 97. tom serii „Propozycje i Materiały” wydawanej przez Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Monografia składa się z dwóch części – „Analizy” i „Aplikacje”, w których łącznie zamieszczono 15 artykułów. W pierwszej części znalazły się opracowania problemów badawczych w obrębie konkretnych zagadnień, w drugiej zaś autorzy skupili się na doświadczeniach rodzimych bibliotek w zakresie tematyki współczesnych działań bibliotecznych.

Maja Wojciechowska to badaczka bibliologiczna skupiona na problemach zarządzania bibliotekami w kontekście zmieniających się warunków pracy bibliotecznej. Interesują ją zagadnienia funkcjonowania bibliotek, ich transformacje, ale też, a może przede wszystkim kwestia sposobu organizowania pracy przez kadrę zarządzającą i sama kadra również. Zainteresowania naukowe Wojciechowskiej są wyraźnie wyeksponowane także w niniejszej publikacji, przekładając się na wybór prac w tomie. Tematyka monografii traktuje bowiem o współczesnym bibliotekarstwie, którego zadaniem jest nadążać za rozwijającymi się potrzebami użytkowników, ale również za zmieniającymi się technologiami. Tytuł publikacji wyraźnie wskazuje na konieczność zmiany punktu widzenia o samym zawodzie bibliotekarza oraz



o działaniu bibliotek wszystkich typów. Jak zauważyła Maja Wojciechowska we wstępie: „Biblioteka to dzisiaj instytucja wielowymiarowa”¹, i tak należy ją postrzegać. Od dawna biblioteka nie jest jedynie strażnikiem i przechowalnią dóbr kulturowych. Wieloaspektowość oferty bibliotecznej, ale również wielość problemów odbiorców bibliotecznych, z jakimi spotykają się bibliotekarze, powodują konieczność transformacji działania bibliotek. Przeobrażenia bibliotek zaczęły się wraz z zastosowaniem technologii komputerowych w bibliotekach, co w Polsce miało miejsce w końcu lat 80. XX wieku, ale jak dotąd trend ten – metamorfoz bibliotek – nie zakończył się. Redaktorka tomu zauważyła, że publikacja jest wyrazem, a zarazem kontynuacją dyskusji o stanie polskich bibliotek, toczącej się od wielu lat na forach zawodowych, ale także poza nimi, w kręgach rządzących czy w mediach.

Pierwsze dwa teksty tomu skupiają się na czytelnikach i ich potrzebach. Maria Bosacka w publikacji *Światy wirtualne w kształtowaniu kompetencji informacyjnych: teoria i praktyka* wskazała na rzeczywistość wirtualną jako zagadnienie niezwykle istotne dla współczesnego człowieka, bez względu na wiek. Świat wirtualny, świat gier komputerowych to z jednej strony forma spędzania wolnego czasu i relaksacji, jakże potrzebnej we współczesnym świecie, z drugiej jednak generują one owe światy, obawę przed zagubieniem uczestników gier poza rzeczywistością. Autorka zwróciła jednak uwagę na specyficzne zastosowanie fikcyjnych światów w edukacji. Okazuje się, że technologie komputerowe świetnie dają się wykorzystać w programach edukacyjnych i mają zastosowanie w teoriach nauczania. Również bibliotekarze mogą użyć światów wirtualnych w swojej pracy z użytkownikami, uatrakcyjniając usługi biblioteczne. Przede wszystkim, jak wskazała autorka, technologie te mogą posłużyć „nawiązaniu dialogu z pokoleniem wzrastającym w świecie mobilnego Internetu i smartfonów”². Zauważenie nowych możliwości dla bibliotek w świecie nierzeczywistym jako jednej z form komunikacji z czytelnikami w każdym wieku jest rozszerzeniem spectrum działalności bibliotecznej. W pracy opisano doświadczenie amerykańskich uczonych ze studentami, którzy poruszając się po świecie gier (*Second Life*), opisywali swe wrażenia z uczestnictwem w przestrzeni wirtualnej. Innym eksperymentem było wprowadzenie uczniów w środowisko świata XIX wieku przez świat wirtualny, kierując ich uwagę w stronę rozwiązywania ówczesnych problemów dzięki dostępnej im technologii komputerowej. Bosacka, podsumowując, zauważyła, że światy wirtualne budzą obawy, ale też stanowią duży potencjał twórczy i edukacyjny. Uczą pracy grupowej, są inspirujące, niemniej

¹ M. Wojciechowska, Wstęp, [w:] *Multibibliotekarstwo*, red. M. Wojciechowska, Warszawa 2018, s. 7.

² M. Bosacka, *Światy wirtualne w kształceniu kompetencji informacyjnych: teoria i praktyka*, [w:] *ibidem*, s. 15.

jednak należy stosować je, biorąc pod uwagę możliwości odbiorców, ich umiejętności, preferencje i potrzeby.

W pracy *MULTIedukacja w bibliotekach akademickich – nowe metody i narzędzia szkoleń użytkowników* podkreślono wyraźne nawiązanie do wykorzystania edukacyjnego technologii komputerowych w bibliotekach. Autorzy – Kamil Banaszewski i Katarzyna Bartosiak – podkreślili konieczność stosowania tego typu narzędzi w pracy bibliotekarzy akademickich, którzy mają wśród swych zadań szkolenia studentów i nauczycieli akademickich w korzystaniu z materiałów bibliotecznych. Zastosowanie technologii komputerowych pozwala nie tylko na oszczędność czasu i miejsca (np. na szkolenia w bibliotekach), ale uczy samodzielności w poszukiwaniach informacji. Atrakcyjnie użyta w szkoleniach bibliotecznych technika online może nie tylko posłużyć doskonaleniu dydaktyki bibliotecznej, ale również wpłynąć na promocję biblioteki i wizerunek publiczny. Autorzy zauważyli, że pokolenie Z – urodzone w świecie smartfonów i Facebooka – oczekuje zupełnie innego typu kształcenia bibliotecznego niż poprzednie pokolenia. Ich umiejętności technologiczne często przekraczają znajomość technologii bibliotekarzy, stąd konieczność podwyższania przez tych ostatnich kompetencji technologicznych, by swobodnie poruszać się po świecie użytkowanym przez studentów. Ignorowanie możliwości środowiska technologii komputerowych przez biblioteki uczelniane jest wysoce nieodpowiedzialne, jak to czytamy w tekście, stąd należy śledzić trendy komputerowe i wykorzystywać je w codziennej pracy bibliotecznej³.

Kolejne artykuły traktują o bibliotekarzu, jego kompetencjach w zmieniającym się świecie i wymaganiach wobec bibliotekarza. Nowe oczekiwania wobec kadry kierowniczej ujawniające się w ogłoszeniach konkursowych na dyrektorów bibliotek zostały omówione przez Maję Wojciechowską w pracy *Nowe role kadry kierowniczej bibliotek wobec zmieniających się warunków i oczekiwań społecznych w świetle ogłoszeń konkursowych na stanowiska dyrektorów bibliotek*. Współcześnie, prócz tradycyjnych wymagań związanych ze sprawowaniem władzy i umiejętnością organizacji pracy w bibliotece, pojawiają się oczekiwania przewodzenia pracownikom, czyli wymagań przywódczych, umiejętności motywowania zespołów i wydobywania ich potencjału. Autorka zauważyła, że istotną rolę w anonsach przypisywano umiejętności kreowania efektywnej kultury organizacyjnej, która jest osnową życia pracowniczego i ma wpływ na wizerunek publiczny biblioteki. W ogłoszeniach konkursowych pojawiły się wymagania dotyczące zdolności przyszłych dyrektorów w kreowaniu wizji rozwoju jednostki także w kwestii kulturalnej, czyli organizowaniu projektów promujących kulturę, co – jak zauważyła Wojciechowska – do tej

³ K. Banaszewski, K. Bartosiak, *MULTIedukacja w bibliotekach akademickich – nowe metody i narzędzia szkoleń użytkowników*, [w:] *ibidem*, s. 37.

pory leżało raczej na obrzeżach pracy bibliotecznej, zwłaszcza bibliotek naukowych, akademickich. Autorka, podsumowując, stwierdziła, że kadra kierownicza biblioteki winna permanentnie dokonywać samooceny, by uzupełniać swe kompetencje i móc efektywnie zarządzać zespołami pracowniczymi.

Marcin Karwowski w pracy *Profil kompetencyjny bibliotekarza XXI wieku w świetle monitoringu rynku pracy* rozwinął wątek kompetencji współczesnych bibliotekarzy, kreując profil kompetencyjny bibliotekarza na podstawie analizy rynku pracy. Podkreślił sprzeczność w obrazie społecznym bibliotekarza z jednej strony, widzianym jako kogoś podającego książki, a z drugiej osobę aktywną, z łatwością poruszającą się po świecie technologii komputerowych, nowinek internetowych i bazach elektronicznych. Autor w swej pracy przeanalizował ogłoszenia o pracę w bibliotekach, w których wykazano wymagania kompetencyjne wobec przyszłych pracowników oraz zasięg obowiązków wykonywanych na danych stanowiskach. Dynamicznie rozwijające się technologie komputerowe, konieczność zdobywania zewnętrznych środków finansowych, czy rozszerzające się potrzeby spędzania wolnego czasu przez lokalne wspólnoty powoduje, że kompetencje bibliotekarzy muszą systematycznie się zmieniać i rozwijać. Autor zauważył, że tworzenie profili stanowiskowych w bibliotekach pomogłoby nie tylko efektywniejszemu działaniu w kierunku zdobywania nowych pracowników, lecz także możliwości dokonywania ocen pracowniczych oraz kreowania rozwoju zawodowego bibliotekarzy.

Monika Curyło powróciła w swej pracy *Czytelnik jako prosument – niebezpieczeństwo czy ratunek dla bibliotek?* do poruszonego wcześniej zagadnienia roli czytelnika we współczesnej bibliotece. Według autorki z powodu swej aktywności społecznej wyszedł on poza rolę biernego odbiorcy usług bibliotecznych, stając się aktywnym uczestnikiem działań bibliotecznych. Curyło zauważyła, że możliwości sieci internetowej przyniosły nowe zjawisko – prosumenta bibliotecznego⁴. Coraz częściej ze strony bibliotek pojawiają się oferty zaangażowania czytelników w działania placówek, we wspólnym kreowaniu informacji. Podane przez autorkę przykłady współpracy wskazują na możliwości wykorzystania wiedzy użytkowników do wprowadzanych innowacji w bibliotekach – zbieranie danych o fotografiach ze zbiorów bibliotecznych, tworzenie obywatelskiego katalogu zabytków i in. Taki model pracy biblioteki wskazuje na poszerzanie roli biblioteki w środowisku jako instytucji spajającej lokalną wspólnotę.

⁴ „Prosument – zbitka wyrazów »producent« lub »profesjonalista« i »konsument«, przy czym chodzi tu o konsumenta zaangażowanego we współtworzenie i promowanie produktów ulubionej marki albo w jednoczesną produkcję i konsumpcję dóbr lub usług”. Za: Wikipedia, [online], <https://pl.wikipedia.org/wiki/Prosument> [dostęp: 27.12.2019].

Monika Cieniewska i Anna Nobis-Fechner poruszyły problem uczestnictwa osób niepełnosprawnych wzrokowo w pracy biblioteki i korzystających z oferty bibliotecznej. W pracy *Multimedia w pracy z użytkownikami niepełnosprawnymi wzrokowo. Przykład Głównej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego* autorki zwróciły uwagę na zmniejszanie się popularności alfabetu brajlowskiego na rzecz multimediiów, audiobooków czy syntezy mowy. W publikacji opisały rozwój środków i narzędzi przeznaczonych dla osób niewidzących, jak również inicjatywy biblioteczne umożliwiające korzystanie z zasobów bibliotecznych. Autorki wskazały na rozwiązania systemowe – działania rządowe, na rzecz włączania niepełnosprawnych wzrokowo w struktury społeczne przez wdrażanie innowacji czytelniczych ułatwiających korzystanie z bibliotek czy informacji.

Tak do zjawiska prosumeryzmu, jak i udostępniania informacji mówionej nawiązuje następna praca *Oblicza historii. FilMOTEKA Śląskich Portretów Mówionych Biblioteki Śląskiej w Katowicach*. Agnieszka Dec-Michalska opisała projekt Biblioteki Śląskiej – nagrywanie relacji świadków historii. Historia mówiona odgrywa wielką rolę jako metoda badawcza w utrwalaniu w pamięci zbiorowej wydarzeń lokalnych. W Polsce wiele ośrodków naukowych, kulturalnych i historycznych gromadzi tego typu zbiory, traktując je jako szczególnie wartościowe dla badań regionu. Należy zauważyć rolę osób udzielających wywiadów, które są żywym pomnikiem i świadectwem dawnych wydarzeń, niedostępnym innym. To specyficzna forma prosumenta, którą badacze cenią ze względu na unikatowość doświadczeń osobistych relacjonujących. Wkład świadków w budowę wspólnej pamięci dzięki zastosowaniu prosumeryzmu jest wyjątkowo cenny dla kultury kraju. Zastosowanie żywej formy przekazu prócz samej treści wspomnień nadaje szczególną wartość zbiorom – sposób mówienia nagranych osób (akcent, linia melodyczna), emocje towarzyszące wypowiedzi, a w przypadku nagrań filmowych także sposób gestykulacji czy wygląd to wartość dodana.

Katalog biblioteczny jako narzędzie pracy bibliotekarza to kolejny temat podjęty w tomie. Mariola Augustyniak w pracy *Katalog jako narzędzie informacji o zasobach biblioteki naukowej. Z doświadczeń Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego* opisała rozwój katalogów w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego, jako interesujący przykład transformacji biblioteki. Z wersji kartkowej narzędzie to przekształciło się w latach 90. zeszłego wieku w informację dostępną sieciowo, co zmieniło komunikację z użytkownikami, jak również podwyższyło jakość działania BUŁ. Należy zwrócić uwagę na współpracę bibliotek polskich, w tym przypadku naukowych, w procesie katalogowania zbiorów, zwłaszcza w tworzeniu katalogu centralnego NUKAT. W Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego w celu przyspieszenia dostępności informacji bibliotecznej zdecydowano o digitalizacji starych, kartkowych katalogów. Autorka zauważyła blaski i cienie obecnego obrazu katalogów bibliotecznych, którymi dys-

ponuje Biblioteka, co zapewne odnosi się również do ewentualnego odbioru danych bibliotecznych przez czytelników.

Temat obiektów cyfrowych, jak również uczestnictwa czytelników w pracy biblioteki rozwinęła Aleksandra Skiba w tekście *Obiekty cyfrowe w zasobach Sekcji Rękopisów Książnicy Pomorskiej: pozyskiwanie, opracowanie i udostępnianie*. Zdigitalizowane obiekty są udostępniane w Zachodniopomorskiej Bibliotece Cyfrowej „Pomerania”. Prócz zbiorów bibliotecznych bibliotekarze zgromadzili liczne materiały wspomnieniowe w postaci nagrywanych wywiadów ze świadkami historii. Biblioteka współpracuje z lokalną społecznością, np. w postaci projektów digitalizowania dokumentów rodzinnych mających związek z historią regionu. Dokumenty te po cyfryzacji są umieszczane w cyfrowych zbiorach Książnicy.

Kwestię potrzeb czytelnicznych w artykule *Nie tylko nauka – preferencje czytelnice użytkowników Wypożyczalni Beletrystycznej Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie* podjęły Lidia Królak i Magdalena Seta, omawiając stworzenie i działalność Wypożyczalni Beletrystycznej w Bibliotece Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Współpraca bibliotekarzy z czytelnikami, badanie ich oczekiwań wobec biblioteki pozwoliły na systematyczny rozwój agendy bibliotecznej. Systematyczna obserwacja warunków działania Biblioteki, oczekiwań grupy docelowej, analiza działalności jednostki to jedne z ważniejszych prac w bibliotekach akademickich. Analizy SWOT, rozpowszechniane ankiety badawcze to jedne z codziennych narzędzi badawczych bibliotek, które przynoszą, jak widać, określone efekty w postaci wprowadzanych zmian. Nie inaczej było w przypadku Biblioteki Głównej SGGW. Prócz tego, że w Wypożyczalni oferowane są różnego rodzaju zbiory – tradycyjne, drukowane, audiobooki, e-booki czy czasopisma, to agendę wyposażono w odpowiedni i nowoczesny sprzęt przeznaczony do użytku czytelników. Autorki zauważyły, że w opinii użytkowników beletrystyka jest oczekiwanym rodzajem literatury w bibliotece uczelnianej, potrzebnym w procesie wyczerpania od nauki, ale także pozwalającym na rozwój zainteresowań pozanaukowych.

W następnym artykule powrócono do tematyki bibliotekarza jako pracownika. Interesującą kwestię – problem aktywności pozazawodowej – podjął Sławomir Sobczak w pracy *Pasje, zainteresowania i aktywność pozazawodowa bibliotekarzy Akademii Sztuk Pięknych w Polsce w świetle badań ankietowych*. Autor wskazał rolę, jaką odgrywają pasje i zainteresowania w życiu prywatnym i związek ich z życiem zawodowym bibliotekarzy. Okazuje się, że bibliotekarze świadomie rozwijają swą aktywność pozazawodową, zauważając jej pozytywny wpływ na pracę. Uwrażliwienie na drugiego człowieka, umiejętność myślenia refleksyjnego, neutralizacja stresu, nauka sposobów radzenia sobie z trudnościami, tolerancja i zdolność do rozumienia innych to tylko kilka przykładów związku zainteresowań i hobby z życiem zawodowym bibliotekarzy.

Druga część tomu „Propozycje i Materiały” – „Aplikacje” to cztery artykuły skupione na działaniach bibliotek naukowych, które są obrazem rozwoju oferty bibliotecznej.

Kluby Obcokrajowca to temat pracy Katarzyny Błaszkwskiej *Kluby Obcokrajowca jako pomoc w integracji imigrantów. Przykład Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku*. Omówiła ona nowy punkt w ofercie Biblioteki Centrum, będący wyrazem dbałości o obcokrajowców, coraz częściej zauważalnych w polskim krajobrazie społecznym. Autorka podkreśliła niesprzyjający klimat polityczny i społeczny otaczający przybyszy, co jednak nie wpływa na zmniejszanie się ich liczby w Polsce. Centrum jako instytucja solidarności społecznej i kulturalnej postanowiło zająć się wsparciem nowych członków społeczności i zaproponować naukę języka polskiego, przybliżyć miasto (Gdańsk) geograficznie, by swobodnie mogli się po nim poruszać, ale też historycznie i kulturowo. Badając potrzeby imigrantów, bibliotekarze zidentyfikowali problemy, z jakimi muszą się oni zmierzyć na co dzień, oraz zaproponowali swój program na zbliżenie przybyłych do polskich warunków życia i integrację ich ze wspólnotami, w których żyją.

W kolejnym tekście tomu *Wielowymiarowość usług biblioteczno-informacyjnych świadczonych przez Główną Bibliotekę Lekarską w Warszawie* omówiono ofertę Biblioteki Lekarskiej i jej odbiór zawodowy i społeczny. Wojciech Giermaziak i Iwona Fryzowska-Chrobot zaprezentowali sposób działania biblioteki i jej ukierunkowania na odbiorców, którymi są nie tylko lekarze i pielęgniarki, ale i szersze grono odbiorców. Należy zwrócić uwagę na rangę biblioteki dla rozwoju nauk medycznych w Polsce. Biblioteka w 2003 roku zyskała status Ośrodka Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia, co pozwala jej udostępniać w otwartym dostępie dokumenty wydawane przez WHO (World Health Organization Center).

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie jest tematem następnego artykułu autorstwa Kariny Olesiak i Bartłomieja Dudy *Wrota do świata wiedzy i kultury, czyli biblioteczne projekty edukacyjno-kulturalne oraz dydaktyczno-organizacyjne w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*. Autorzy skupili się na ofercie kulturalnej biblioteki uczelnianej, co jest stosunkowo nową działalnością bibliotek tego typu. Zaprezentowano dwa nurty działalności kulturalnej – edukacyjno-kulturalny i dydaktyczno-organizacyjny. Z jednej strony autorzy wskazali na atrakcyjne formy szkolenia użytkowników uczelnianych w kierunku podwyższania kompetencji informacyjnych, a tym samym zdobywanie swobody w poszukiwaniach relewantnych danych. Praca przy użyciu technologii komputerowych, zdalnie, dla odbiorców indywidualnych i zbiorowych to obraz ciągłych poszukiwań przez biblioteki optymalnych rozwiązań dydaktycznych dla rozszerzania wiedzy użytkowników o współczesnej bibliotece i ofercie bibliotecznej. Autorzy przedstawili także inną formę pracy biblioteki z użytkownikami, idącą

w kierunku otwarcia się instytucji na potrzeby kulturalne czytelników uczelnianych. Tu znalazły się wydarzenia kulturalne typu „Noce w bibliotece”, wystawy, koncerty, spektakle, co koreluje z ideą „trzeciego miejsca” Oldenburga, które odnajduje się z powodzeniem w bibliotece akademickiej.

Justyna Długosz opisała działanie Biblioteki Muzeum Śląskiego w Katowicach, która przeszła ewolucję od działającej wyłącznie na potrzeby pracowników naukowych po otwartą na szeroką publiczność. W publikacji *Biblioteka Muzeum Śląskiego w Katowicach – współczesna biblioteka muzealna w nowoczesnej instytucji kultury* przedstawiono czytelnie z wolnym dostępem wyposażone w nowoczesny sprzęt – komputery, czytniki, sprzęt audio-video, przyciągający odwiedzających i sprzyjający poszerzeniu wiedzy o historii regionu. Biblioteka uczestniczy w pracach związanych z powiększaniem oferty Śląskiej Biblioteki Cyfrowej, digitalizując swe zbiory i ujawniając je odbiorcom w sieci. Biblioteka współpracuje z innymi instytucjami kultury i nauki w Polsce i poza granicami. Inicjatywy będące forum budowania dialogu, czyli spotkania-dyskusje o książkach związanych z Górnym Śląskiem sprzyjają utrwalaniu tożsamości kulturowej mieszkańców. Należy podkreślić działalność promocyjną Biblioteki, która pozwala na rozszerzenie informacji o instytucji i budowę jej pozytywnego PR.

Seria „Propozycje i Materiały” Wydawnictwa SBP służy powiększaniu wiedzy praktycznej o bibliotekach wszelkiego typu. Można znaleźć w niej wskazówki, jak poprawiać działanie biblioteki czy jak kreować kadry biblioteczne, by służyły one budowie skutecznych zespołów pracowniczych. W publikacjach tej serii można znaleźć informacje o najnowszych trendach w bibliotekarstwie polskim i światowym. Nie inaczej jest z tomem 97. serii. Maja Wojciechowska zestawiła prace praktyków i teoretyków bibliotekarstwa, w którym można odnaleźć wiele wiadomości tak potrzebnych bibliotekom w czasach przemian technologicznych, społecznych i politycznych. Praktyczne przykłady działania bibliotek mogą być świetnym motywem zmian w jednostkach bibliotecznych, które mają potrzeby transformacji. Osadzenie tematyki artykułów we współczesnych realiach pracy bibliotek stanowi ich podstawową wartość. Nowoczesne technologie i ich zastosowanie w bibliotekach to niezwykle potężny potencjał dla działań bibliotecznych. Dzięki nim można rozszerzyć ofertę, uatrakcyjnić ją, zyskać nowych odbiorców, zaangażować ich w tworzenie nowych wartości kulturowych i naukowych czy stworzyć nową płaszczyznę porozumienia z użytkownikami. Nowe role bibliotek w społeczeństwie czy też rozwijanie ról nadanych bibliotekom przez regulacje prawne to zarówno wyzwanie, jak i szansa dla bibliotek w różnicującym się społeczeństwie. Integracja społeczna to świetne zadanie dla bibliotek, które współpracują nie tylko z zagranicznymi studentami czy pracownikami naukowymi, ale i z czytelnikami przybywającymi do Polski w celu znalezienia nowego miejsca do życia.

Innym zagadnieniem poruszonym w publikacji są kadry biblioteczne, które muszą nadążyć za trendami i wymogami zawodowymi w zakresie zarządzania organizacją. Oczekiwania wobec bibliotekarzy, tak kadry kierowniczej, jak i pracowników bibliotek są coraz większe. Bibliotekarz to osoba, wobec której stawia się zadania zdobywania finansów zewnętrznych, oczekuje umiejętności zarządzania zespołami, motywowania pracowników, zdolności budowania misji i wizji współczesnych bibliotek. Pracownik biblioteki winien posługiwać się językami obcymi, posiadać wysokie kompetencje informatyczne, to osoba kreatywna i z inicjatywą. Samo wykształcenie i posiadane kwalifikacje bibliotekarskie to obecnie już nie jest wystarczające wyposażenie zawodowe.

Umieszczone w 97. tomie serii „Propozycje i Materiały” publikacje są świadectwem rozwoju bibliotek pod wieloma względami. Stanowią cenne źródło informacji o pracy innych, a dołączona bibliografia do każdego z tekstów umożliwia sięgnięcie do innych prac i poszerzenie wiedzy zawodowej. *Multibibliotekarstwo* pokazuje to, jak ważnym elementem polskiego krajobrazu kulturowego są biblioteki i jak bardzo starają się one spełniać nie tylko swą rolę przypisaną im ustawowo, ale również jak dalece analizują one swe otoczenie bliższe i dalsze, by być jednostkami użytecznymi i ciekawymi społecznie. Daje to obraz bibliotek jako instytucji twórczych i otwartych na odbiorców, nawet potencjalnych. Taki wizerunek organizacji może jedynie wzmocnić ich osadzenie w realiach i oczekiwaniach społecznych.